75978
8/10/78

ලක්දිව බුදුපිළිමයේ විකාශනය

ආරම්භයේ සිට ක්‍රි.ව. 1000 දක්වා

කඹුරුපිටියේ වනරතන ස්ථවිර

75978

1977 දර්ශන විශාරද උපාධිය සඳහා ශ්‍රී ලංකා
විශ්ව විද්‍යාලයේ විද්‍යෝදය මණ්ඩපයට
ඉදිරිපත් කරන ලද
නිබන්ධයකි.

සාරාංශය

පළමුවැනි පරිච්ඡේදයෙන් ලංකාවේ බුදුපිළිමයේ විකාශය පිළිබඳ විෂය ක්‍ෂෙත්‍රය හඳුන්වාදෙනු ලැබේ. එහිදී විශේෂයෙන් බෞද්ධකලාවේ සමාරම්භය හා එහි විකාශයත් බුද්ධ ප්‍රතිමාවෙන් අභිව්‍යක්ත වන අර්ථයත් සාකච්ඡා වේ.

මූලාශ්‍රයන් හඳුන්වා දීම දෙවැනි පරිච්ඡේදයෙන් සිදුවෙයි. එහි ආගමික හා සාහිත්‍යාත්මක වූද ඓතිහාසික හා පුරාවිද්‍යාත්මක වූද ශිල්ප ශාස්ත්‍රීය වූද මූලාශ්‍රයන් මූලික වශයෙන් සාකච්ඡා වෙයි.

ප්‍රතිමා සංකල්පයේ ආරම්භය හා විකාශනයත් එය බුද්ධප්‍රතිමා නිර්මාණයට බලපෑ සැටිත් තෙවැනි පරිච්ඡේදයෙහිදී සාකච්ඡා වේ. මෙහිදී බුද්ධප්‍රතිමා නිර්මාණයේදී උද්ගත වූ ගැටළු [illegible]හක් [illegible] විශේෂ අවධානය යොමු කොට ඇත.

සතරවැනි පරිච්ඡේදයෙන් බුද්ධ සංකේත ගැන විස්තර වෙයි. මුලදී බුදුන් වහන්සේ මනුෂ්‍යස්වරූපී නොවූ සංකේත මගින් නිරූපණය කරන ලද බවත් පසුව මනුෂ්‍යස්වරූපී බුදුපිළිම නෙළීම පටන්ගත් බවත් මෙහිදී සාකච්ඡා වෙයි. බුද්ධ සංකේත වශයෙන් කලින් හඳුනාගෙන ඇති බෝධිය, ආසනය හා ශ්‍රීපාදය වැනි සංකේත ගණයට හස්ති අශ්ව වෘෂභ හා සිංහ වැනි රූපද ඇතුළත් කළ හැකි බව වැඩිදුරටත් මෙහිදී පෙන්වා දෙනු ලැබේ. ආදිම භාරතීය බුද්ධප්‍රතිමා වශයෙන් මථුරාවෙන් සොයාගත් ප්‍රතිමා කීපයක තොරතුරු ඇතුළත් කොට මථුරා ගන්ධාර ආන්ධ්‍ර හා ගුප්ත සම්ප්‍රදායයන් ගැනද සැකෙවින් කරුණු දක්වා ඇත.

පස්වැනි පරිච්ඡේදයේදී බුද්ධප්‍රතිමාවේ මූලික ලක්‍ෂණ සාකච්ඡා වෙයි. මෙම මූලික ලක්‍ෂණ වශයෙන් මහා පුරුෂ ලක්‍ෂණ වැදගත් සේ සලකනු ලැබේ. ඒවා අතර උෂ්ණීෂය හා සිරස්පත පිළිබඳ ථෙරවාද මහායාන වෙනස්කම් තුලනාත්මකව විග්‍රහ කෙරේ.

ලංකාවේ බුදුපිළිම නෙළීම ආරම්භවූ වකවානුව සහ එය විකාශනට පත්වූ ආකාරය පිළිබඳව විචාරාත්මක විග්‍රහයක් කෙරෙන සයවැනි පරිච්ඡේදයේදී නිදර්ශන වශයෙන් විශේෂ ලක්‍ෂණ ඇති බුදුපිළිම කීපයක් පිළිබඳ විවරණද ඇතුළත් කර ඇත. මෙම බුදුපිළිමවල කාලනිර්ණය ගැනද විශේෂ සැලකිල්ලක් දක්වා ඇත.

ප ටු න

	පිටු
සාරාංශය	2
උපකාරානුස්මෘති	3
සංකෙතනිරූපන	10
1 වැනි පරිච්ඡේදය	16
හැඳින්වීම — මානුෂී බුදුවරුන් සහ ධ්‍යානී බුදුවරු	
2 වැනි පරිච්ඡේදය	33
මූලාශ්‍ර — ආගමික හා සාහිත්‍යයික මූලාශ්‍ර, පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍ර, ශිල්පශාස්ත්‍ර	
3 වැනි පරිච්ඡේදය	66
ප්‍රතිමා සංකල්පය හා බුද්ධ ප්‍රතිමා සංකල්පය — ප්‍රතිමා සංකල්පය නිර්වචනය කිරීම හා බුද්ධ ප්‍රතිමා සංකල්පයේ ස්වරූපය පැහැදිලි කිරීම	
4 වැනි පරිච්ඡේදය	92
බුද්ධ සංකෙත හා ආදිම බුද්ධ රූප — මථුරා සම්ප්‍රදාය, ගන්ධාර සම්ප්‍රදාය, ආන්ද්‍ර සම්ප්‍රදාය හා ගුප්ත සම්ප්‍රදාය	
5 වැනි පරිච්ඡේදය	134
බුද්ධ ප්‍රතිමාවේ මූලික ලක්ෂණ — හිඳි පිළිම, හිටි පිළිම, සයන පිළිම, ආසන හා මුද්‍රා	

6 වැනි පරිච්ඡේදය 169

ලංකාවේ බුදුපිළිම මහලුළුප්පල්ලමේ හිටි පිළිමය,
රුවන්වැලි සෑ හිටි පිළිමය,
සැස්සේරුව හිටි පිළිමය,
අවුකන හිටි පිළිමය,
මාලිගාවිල හිටි පිළිමය,
වෙහෙරගල හිටි පිළිමය,
පන්කුලිය හිඳි පිළිමය,
තොලුවිල හිඳි පිළිමය,
පොළොන්නරුවේ ථූපාරාම
හිඳි පිළිමය,
යටාල වෙහෙර ප්‍රතිමාව,
අනුරාධපුර සමාධි ප්‍රතිමාව,
අනුරාධපුර ආසනඝරයෙන් ලැබුන
බුදු පිළිමය,
සඳගිරි වෙහෙර හිඳි පිළිමය,
බදුලු ලෝහ ප්‍රතිමාව,
කුරුණෑගල ලෝහ ප්‍රතිමාව සහ
වගේගොඩ බුදුරූ කැටයම,

නිගමනය 225

උපග්‍රන්ථය 230

ඡායාරූප ඵලක 232

ග්‍රන්ථාවලිය 250